

УДК 636.03:637.1

РИНОК МОЛОКА ТА НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ІНТЕГРАЦІЇ В ГОСПОДАРСТВАХ БЕРЕЗАНСЬКОГО РАЙОНУ

Т.Г.Олійник, асистент

Миколаївського державного аграрного університету

Важливість молокопродуктової галузі в агропромисловому комплексі України є беззаперечною. На одному боці важелів стоїть трудомісткість молочного скотарства, на іншому — необхідність забезпечення населення молочними продуктами, а переробні підприємства — сировиною.

Молокопродуктовий підкомплекс складається з виробництва, заготівлі, переробки молока та реалізації молочної продукції. Але економічні відносини в системі “виробництво — переробка молока” були складними і раніше, а в сучасних умовах жахливого стану тваринництва вони потребують розвитку та вдосконалення.

Дослідженням даної проблеми займалися такі вчені як П.Т.Саблук, О.М.Шпичак, П.М.Макаренко, В.В.Зіновчук, О.О.Костусєв, І.Кіщак та інші. Ця проблема залишається актуальною і зараз. Саме тому метою даної статті є проведення аналізу обсягів виробництва молока. Одним із шляхів вирішення є розвиток інтеграції в господарствах різних форм власності.

Тенденція зменшення поголів'я корів характерна як для всієї

країни, так і для Миколаївської області, в тому числі Березанського району (табл.1).

Таблиця 1

**Основні показники розвитку молокопродуктового підкомплексу
Березанського району**

Показники	Роки				
	1990	2000	2001	2002	2003
Загальна кількість господарств в районі	24	21	21	21	21
Кількість господарств з молочним виробництвом	24	20	18	17	16
Поголів'я корів, гол.	10574	3113	2647	2301	1596
Виробництво молока, т	30221	5750	5267	4924	3129
Середній удій молока від однієї корови, кг	2573	1256	1692	1860	1618
Середнє поголів'я корів на одне господарство, гол.	504	156	147	135	100

Протягом 1990-2003 років в Березанському районі спостерігається поступове зменшення поголів'я корів, в тому числі в розрахунку на одне господарство. Так, в 2003 році порівняно з 2002 роком воно зменшилося на 21,3%, і склало лише 15% від поголів'я корів в 1990 році. Середній удій молока від однієї корови з 2000 по 2002 рік збільшився, а в 2003 році зменшився на 242кг в порівнянні з 2002 роком та на 955кг — з 1990 роком. Виробництво молока в господарствах Березанського району зменшується кожного року: в 2003 році було вироблено на 1795т менше ніж в 2002 році і обсяг виробництва склав 10% від показника 1990 року. Аналіз показників (табл.1) свідчить, що темпи зменшення поголів'я корів менші, ніж виробництво молока, що свідчить про погіршення виробничого використання корів, а отже — і зниження ефективності молочного скотарства. Якщо прогнози на наступні роки будуть подібними, то розраховувати доведеться лише на приватний сектор, стан якого також не найкращий.

Протягом досліджуваного періоду жодне з господарств не переробляло вироблене молоко власними силами, а реалізовувало певну частину для подальшої переробки ЗАТ “Лакталіс Україна”. Незначна частина молока була реалізована на ринку та використана за іншими каналами.

Більшість сільськогосподарських господарств Березанського району (74%) здає молокосировину ЗАТ “Лакталіс Україна”, яке протягом року змінює закупівельні ціни (табл.2).

Таблиця 2

**Закупівельні ціни 1т молока
ЗАТ “Лакталіс Україна” в 2003 році, грн.**

Місяць	Групи для оплати			
	вища	перша	друга	Несортове
Січень-лютий	850	700	630	440
Березень	1000	800	630	440
Квітень	1000	800	630	440
Червень	900	700	600	400
Жовтень	940	800	740	500
Листопад	1000	900	800	600

З вище наведених показників видно, що найкращою є ціна в листопаді місяці, що повинно стимулювати виробників до зміни календаря осіменіння корів та телиць. До того ж ясно видна диференціація цін залежно від сорту. Так, якщо взяти вищу групу за 100% у тому ж листопаді, то перша група складає 90% оплати, друга — 80%, а несортове молоко — лише 60%. Така різниця дає певний висновок — чим вища якість молока — тим більше коштів можна за нього отримати.

Сільськогосподарські підприємства Березанського району по місяцях 2003 року здавали різну кількість молока різної якості (табл.3).

Найбільша кількість молока була здана в червні, але ненайкращої якості — вищий сорт відсутній, 62% — перший, 38% — другий, ще й ціна була невисокою. А найкраща структура якості

— в січні — 11,2% вищого сорту, 50% — першого і 36% — другого, але знову ж ціна в цьому місяці найнижча. Отже, явною є необхідність підвищення якості виробленого молока.

Таблиця 3

Кількість зданого в 2003 році молока сільськогосподарськими підприємствами Березанського району в ЗАТ “Лакталіс Україна”

Місяці	Всього, кг	Вищий сорт		Перший сорт		Другий сорт		Несортове	
		кг	%	кг	%	кг	%	кг	%
Січень	149965	16748	11,2	74933	50	54716	36	3568	2,4
Лютий	131098	8192	6,2	69823	53	51556	39	1527	1,2
Березень	132793	4381	3,3	74696	56	52409	39	1905	1,4
Квітень	120281	2952	2,4	46076	38	63251	53	8002	6,6
Червень	275773	—	—	173041	62	103879	38	1147	0,4
Жовтень	192988	1357	0,7	70569	36	106551	55	14511	7,5
Листопад	150903	9301	6,1	55292	36	84835	56	1475	0,9

В економічній літературі не раз зазначалося, що для виробників молока більш вигідною є реалізація продукції безпосередньо переробним підприємствам. Досліджуванним господарствам Березанського району бажано було б реалізувати більшу частину виробленого молока ЗАТ “Лакталіс Україна”, оскільки в Березанському районі молоко закупає також “Веселинівський завод сухого знежиреного молока”, а він за молоко вищого сорту дає ціну на 11% нижче від “Лакталіс Україна”, на молоко першого сорту — на 5% нижче, а на другий сорт на 7% нижче, несортове молоко не закупає взагалі. Отже, ті господарства, які здавали своє молоко ЗАТ “Веселинівський ЗСЗМ” недоотримали певну кількість коштів. Таким чином, виникає необхідність вдосконалення економічних відносин інтеграції, що обов’язково позитивно вплине на господарську діяльність як аграрних підприємств, що виробляють дану продукцію, так і підприємств, що займаються її переробкою.

Більшість посередників пропонують низьку закупівельну ціну, в результаті чого виробники не покривають своїх витрат на виробництво продукції, що призводить до поступового скорочення обсягів зданої сировини. Переробне підприємство повинно будувати свої взаємовідносини з постачальниками на забезпеченні зацікавленості кожного учасника у співпраці. Виробник зацікавлений отримати таку оплату за вироблене ним молоко, щоб мати певну рентабельність виробництва. Переробник бажає отримати сировину з відповідними до стандарту показниками якості: кислотністю, ступінню чистоти, бактеріальним осіменінням, густиною та інше. Саме на поєднанні цих інтересів повинен відбуватися процес інтеграції і здійснюватися грошова зацікавленість виробників молока у підвищенні якості виробленої сировини та її кількості, що повинно зумовити зростання рентабельності виробництва молока, завантаженості потужностей переробного підприємства, стабільності сировинної бази, а отже — взаємовигідної співпраці цих галузей молокопродуктового підкомплексу.

Галузь молочного скотарства має значну кількість перешкод на шляху свого стабільного існування, не говорячи вже про розвиток. Стан молочного скотарства потребує покращення і стабілізації, але не є причиною для того, щоб не шукати вигідніші канали реалізації продукції, тому саме на цьому етапі виникає обумовлена необхідність інтеграційних процесів в галузі. Взаємовигідність діяльності між товаровиробниками та переробними підприємствами, тісне технологічне й організаційне поєднання виробництва і переробки молока направлені на ефективний кінцевий результат.

ЛІТЕРАТУРА

1. Посібник по реформуванню сільськогосподарських та переробних підприємств. 2-ге вид., доп./ За ред. П.Т.Саблука. —К.: ІАЕ УААН, 2000.-660с.
2. І.Ю.Венгерук. Удосконалення економічних відносин інтеграції у молочно-продуктовому підкомплексі. // Економіка АПК. — 2002. — №6. — с.49-52.